

Jogszociológia 1.

(kötelező előadás és szeminárium)

2016/17 őszi szemeszter

ELTE Jog- és Társadalomelméleti Tanszék

Tantárgyfelelős: Fleck Zoltán

Előadó: Fleck Zoltán

Szemináriumvezetők: Fleck Zoltán, Navratil Szonja, Kiss Valéria, Kormány Attila, Tóth Fruzsina

Időpont: szerda 8.30-9.50

Helyszín: VII. előadó, a szemináriumok helyszínét ld. a Neptunban

A tárgy jellege:

A társadalomtudományi tárgyak feladata a jogászképzésben a jog kontextuális értelmezésén túl a legfontosabb társadalmi folyamatokra és jelenségekre vonatkozó elméleti megközelítések megismertetése, a társadalom hétköznapi és tudományos megismerése közötti különbség megértetése. A kurzus a tematikában megjelölt elemek segítségével tárja fel a modern társadalom feszültségpontjait, amelyek a szociológiai elemzések homlokterében állnak e tudomány kialakulása óta. A témákhoz illesztett különböző természetű szövegek segítenek a feldolgozásban és megértésben, megismertetnek a szociológiai látásmóddal, fogalmi készlettel, elemzési eszközökkel. A tárgy megközelítését a szélesebb kontextus feltárása jellemzi.

A témák feldolgozása szövegek segítségével történik. Különböző természetű szövegek kerülnek egymás mellé, lehetőséget adva a szemléleti, fogalmi változatok észlelésére és alkalmazására. Klasszikus szociológiai, modern társadalomtudományi és a szemináriumvezető választása szerint szépirodalmi szövegek (más műalkotások) értelmezése inspirálja a társadalmi problémák önálló megközelítését, feldolgozását. A szemináriumi munka a folyamatos, esetleg csoportos, interaktív feladatokra épül, amelyek alapos otthoni felkészülést tételeznek fel: a szövegek elolvasását, szükség szerint jegyzetek készítését és utánaolvasást, tájékozódást a témáról és a szerzőkről.

A szemináriumi munka lehetőséget ad a társadalomtudományi szemléletmód használatára, kipróbálására. A tanulás legeredményesebb változata, a személyes bevonódás a gyakorlatok célja, ami a kutatási gyakorlatban való részvétel útján lehetséges. Ezért a szemináriumok során a hallgatók néhány egyszerű kutatási módszert ismernek meg, és a félév során egy kutatási kérdés vizsgálatával kapcsolatban kutatási tervet kell kidolgozniuk.

Elérendő célok:

A tanuló ismeri az alapvető szociológiai elméleteket és szociológiai kutatási módszereket, ismeri a szociológia legfontosabb kutatási területeit, tematikáit. Elkötelezett a jogászai munka tágabb társadalmi összefüggéseinek tudományos megismerésére. Képes tudományos szövegek feldolgozására, értelmezésére. Ismeri és aktívan használja a szociológiai, társadalomtudományi megismerés eszközeit, érti a társadalomtudományi elemzések lényegét és az azokról önálló véleményt alkot, hajlandó a szociológiai vizsgálatok eredményeinek felhasználására. Reflexíven és kritikusan viszonyul a hétköznapi tudásokhoz, előítéletekhez, elkötelezett a demokratikus és jogállami értékek iránt, toleráns a különböző társadalmi jelenségek és szereplőkkel szemben.

A hallgató a kurzus elvégzése után képes szakirodalmi források elemzésére: azokat tartalmátnak összefoglalására, azokról önálló álláspontot kialakítására és vitatására, álláspontja megvédésére. Képes használni és önálló feldolgozás után bemutatni egy-egy szociológiai kutatási módszert és be tudja mutatni fontosabb alkalmazási területeit. Önállóan kiválasztja a jogrendszer működésével kapcsolatos jelenségek megfigyelésére alkalmas szociológiai módszereket bemutatja azok alkalmazását.

Számonkérés:

I. Vizsga

A félévet szóbeli vizsga zárja le, amelynek anyagát képzik az előadásokon elhangzottak, és az előadásokhoz tartozó szövegek.

II. A szemináriumi munka értékelése

A szeminárium és előadás kapcsolata: A szemináriumi munka értékelése több, egymásra épülő elemből áll. A szemináriumi feladatok megfelelő színvonalú teljesítéséhez szükség van az előadások látogatására, és az ahhoz tartozó szövegek folyamatos feldolgozására. A félév során végzett önálló munka egyik értékelési szempontja az, hogy a témaválasztás és -kezelés mennyiben tükrözi ezeket az elméleti ismereteket.

A szemináriumok során a feldolgozott szövegek segítségével közösen tárunk fel egy-egy problémát. Ez a munka azt feltételezi, hogy mindenki előzetesen elolvassa az ahhoz a témához tartozó szöveget. Minden szeminárium elején ezt egy rövid írásbeli teszttel a szemináriumvezető ellenőrzi. Ezek és az órai munka értékelése képezi a gyakorlati jegy egyik felét - max. 50 pont.

Kutatási feladat – max. 50 pont;

Formai követelmények: a terjedelmet, formai követelményeket a szemináriumvezetők határozzák meg. Az egyéni kutatási feladat az előadáson bemutatott témakörhöz kapcsolódó kutatási kérdésre fókuszál, erről beszámolót kell készíteni. A szemináriumok a feladat kiválasztásához, a módszerhez, a megközelítés formai és tartalmi követelményeihez segítséget nyújtanak, ezeket a foglalkozásokon megbeszéljük.

A kurzus teljesítéséhez mindkét értékelési elem esetében meg kell szerezni az arra adható pontok több, mint felét.

A PLÁGIUM tilos, ha a kutatási terv, vagy a kurzushoz kapcsolódó más, írásban benyújtott feladatban a hallgató más szellemi termékének forrását nem jelöli meg, a kurzus értékelése elégtelen. A plágium elkerülése nagyon fontos, a színvonalas hivatkozás éppolyan olyan fontos mércéje az igényes tudományos munkának, mint annak tartalmi elemei. Az első szemináriumi foglalkozáson részletesen foglalkozunk a szakirodalom összegyűjtésével, a könyvtárhasználat és a hivatkozás módjával.

Kötelező irodalom:

Fleck Zoltán: Szociológia jogászoknak, Napvilág Kiadó, Budapest, 2004

Babbie, Earl: A társadalomtudományi kutatás gyakorlata, 1., 2.4., Balassi Kiadó, Budapest, 2001

A felkészülést segítő ajánlott irodalom:

A.) Elmélet:

Némedi Dénes (szerk.): Modern Szociológiai Paradigmák, Napvilág, 2008.

Andorka Rudolf: Bevezetés a szociológiába, Osiris, 1997.

Gyáni Gábor-Kövér György: Magyarország társadalomtörténete A reformkortól a második világháborúig, Osiris, 2003.

Valuch Tibor: Magyarország társadalomtörténete a XX. Század második felében, Osiris, 2001.

Giddens, Anthony: Szociológia. Budapest, Osiris, 2008 (<https://drive.google.com/file/d/0B0cD-KX5PwfTsMmQ3MmQ1NjUtNmQ3OC00N2E5LTk3MTItZmU5ZThmN2M2Yzg0/view?pli=1>)

B.) Kutatásmódszertan:

Babbie, Earl: A társadalomtudományi kutatás gyakorlata, 1.2., 19. fejezet, Balassi Kiadó, Budapest, 2001

Sztompka, Piotr: Vizuális szociológia, Gondolat, 2011 (http://www.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tamop425/0050_Sztompka-Vizualis_szociologia/adatok.html)

Gregor Anikó, Koltai Júlia, Székelyi Mária: Feladatgyűjtemény a társadalomkutatás módszertanához I. (http://www.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tamop425/0010_2A_22_Gregor_Aniko-Koltai_Julia-Szekelyi_Marta_Feladatgyujtemeny_a_tarsadalomkutatasi_modszertanahoz/adatok.html)

KVALITATÍV MÓDSZEREK AZ EMPIRIKUS TÁRSADALOM ÉS KULTÚRAKUTATÁSBAN (http://mmi.elte.hu/szabadbolcseszeti/mmi.elte.hu/szabadbolcseszeti/indexda19.html?option=com_tanelem&task=all&id_tananyag=53)

Feischmidt Margit: Az antropológiai terepmunka módszerei (http://mmi.elte.hu/szabadbolcseszeti/mmi.elte.hu/szabadbolcseszeti/indexa3ef.html?option=com_tanelem&id_tanelem=834&tip=0)

Glózer Rita: A diskurzus elemzés módja és értelme (http://mmi.elte.hu/szabadbolcseszeti/mmi.elte.hu/szabadbolcseszeti/index8dbc.html?option=com_tanelem&id_tanelem=841&tip=0)

Sztárayné Kézdy Éva: Az interjúkészítés módszertana (http://igyk.pte.hu/files/tiny_mce/File/kari_projektek/informaciotudaserveyesules/tananyagok/1_alprojekt/KM/06_kutatasmodszertan6_interjukeszites.pdf)

Tematika:

(Az előadások és a szemináriumok a következő témákat dolgozzák fel)

1. Bevezetés, elméleti és módszertani alapok
2. Család, társadalmi nemek
3. Munka és gazdasági egyenlőtlenség
4. Vallás
5. Globalizáció
6. Normák

Az egyes témákhoz tartozó tudáselemek és szövegek:

(A **Bold**-al szedett irodalom a szemináriumra kötelezően elolvasandó szöveg. A többi orientáló jellegű, a felkészülést segítő szakirodalom. Minden témánál utalunk a szükséges társadalomelméleti előzményekre.)

1. A szociológiai szemlélet, elmélet és módszerek

A tudomány kialakulása, elméleti paradigmái, a szociológiai szemlélet sajátosságai, a társadalmi folyamatok megértése

Az előadáshoz tartozó szövegek:

Peter Berger: Invitation to Sociology (részlet) http://lakatos.free.fr/Tanitas/Szociologia/1felev/files/page55_2.htm

Misetics Bálint: Az egyéni problémáktól a közügyekig, Fordulat 14. (2011-2) http://epa.oszk.hu/02100/02121/00012/pdf/EPA02121_fordulat_14_086-093.pdf

2. Család, társadalmi nemek

A társadalom fogalma, társadalmi integráció, a társadalmi fejlődés a családformák változásán keresztül. Generációk, a nemi szerepek értelmezése. Szocializáció, a társadalmi lény kialakulása. A társadalmi nem és egyenlőség.

Az előadáshoz tartozó szövegek:

Somlai Péter: Család 2.0. Együttélési formák a polgári családtól a jelenkorig, Napvilág, 2013., 60–75.

Vicky Randall: A nők politikai részvétele, in: Randall-Waylen (szerk.): Társadalmi nem, politika és az állam, József Műhely Kiadó, 2003. 252–277

Kohli, Martin: Társadalmi idő és egyéni idő. Az életút a modern társadalom szerkezetváltozásában. In: Időben élni. Történeti-szociológiai tanulmányok, Akadémiai, 1990. 175–212.

Csákó Mihály, Murányi István, Sík Domonkos, Szabó Ildikó: A családi politikai szocializációról. Társadalomkutatás, 2010/4.

Társadalomelméleti alapok:

Ferdinand Tönnies: Közösség és Társadalom, III. könyv 185. oldaltól

Foucault, Michel: A szexualitás története, Atlantisz 1999, 135–162.

2. Munka és gazdasági egyenlőtlenség

Az emberi munkavégzés feltételeinek megváltozása, a munka jelentősége és szerepe a társadalmiság kialakulásában. A kapitalizmus alapvető működésmódja és transzformációja, a kiszolgáltatottság változó formái, elidegenedés. A modern társadalom egyenlőtlenségei, egyenlőtlenségi dimenziók és értelmezések, globális és helyi egyenlőtlenségek, történelmi formák és jelenlegi megjelenések.

Az előadáshoz tartozó szövegek:

Beck, Ulrich: Túl renden és osztályon? in: A társadalmi rétegződés komponensei (szerk. Angelusz Róbert), Új Mandátum Kiadó, Budapest, 2004, 322–360

Standing, G.: Prekariátus: lakosokból állampolgárok, Fordulat, 19. http://fordulat.net/pdf/19/F19_Standing.pdf

Kuczi Tibor: Munkásprés. A munka kikényszerítésének története az ipari forradalomtól napjainkig, L'Harmattan, 2011. II. Rész Taylorizmus - Fordizmus: Hatékony testhasználat, 83-178.
Edward P. Thompson: Az idő, a munkafegyelem és az ipari kapitalizmus, In: Időben élni. Történeti-szociológiai tanulmányok, Akadémiai, 1990, 60-116.
Szépe András: Prekariátus, Fordulat, 19. http://fordulat.net/pdf/19/F19_Szepe.pdf
Hirschman, A. O.: A jövedelemegyenlőtlenségekkel szembeni változó tolerancia a gazdasági fejlődés folyamatában, Fordulat, 3. <http://fordulat.net/pdf/3/hirschman.pdf>

Társadalomelméleti alapok:

Marx, Karl: Gazdasági-filozófiai kéziratok 1844-ből, Marx-Engels Művei 42. 82-94.
Honneth, Axel: Az eldologiasodás. Elsimerélméleti tanulmány, Replika 88. 2014/4.
Bourdieu, Pierre: Gazdasági tőke, kulturális tőke, társadalmi tőke in: A társadalmi rétegződés komponensei (szerk. Angelusz Róbert), Új Mandátum Kiadó, Budapest, 122–137.

3. Vallás

A vallási jelenség társadalmisága, szekularizáció, új vallási formák, a vallási jelenségek különböző értelmezései, a vallás funkciói

Az előadáshoz tartozó szövegek:

Davie, Grace: A vallás szociológiája, Bencés Kiadó, 2010, 73–98.

Berger, Peter L: A szekularizáció és a plauzibilitás problémája (<https://www.dropbox.com/s/xxdd096nrthae3e/Berger%20szekulariz%C3%A1ci%C3%B3.pdf?dl=0>)

Said, Edward W.: Orientalizmus, Gondolat, 2000, 9–56. (<https://drive.google.com/folderview?id=0By-qj0sLImDNfkV5d3N0ZUZIEHVvamxBbjNDOElranM4N1R1LVM3UXlkUmgwc3Ry-X3l5WEU&usp=sharing>)

Társadalomelméleti alapok:

Weber, Max: A probléma in: A protestáns etika és a kapitalizmus szelleme, Gondolat Kiadó, Budapest, 1982, 27–117.

Marx, Karl: A hegeli jogfilozófia kritikájához, 1843

Durkheim, Émile: A vallási élet elemi formái, 33–53.

4. Globalizáció

A modern társadalmi környezet értelmezésének változata, modernitás, posztmodern, az emberi lét-feltételek változásai, a globalizáció kulturális, gazdasági, politikai értelmezései, globális válságok.

Az előadáshoz tartozó szövegek:

Bourdieu, Pierre és Wacquant, Loic: Az új globális mantra, Replika 89. 2014/5. 121-125.

Verbényi Zita Nikoletta: INTERCULTIVITAE, Élet és Irodalom, LV. évfolyam 32. szám, 2011. augusztus 12.

Társadalomelméleti alapok:

Giddens, Anthony: The Consequences of Modernity, I. fejezet, Polity Press, Cambridge, 1996, 1–54.

Fredric Jameson: A posztmodern, avagy a kései kapitalizmus kulturális logikája, Noran Libro, 2010

6. Normák

A társadalmi cselekvés értelmezése, a normák szerepe az emberi viselkedés megértésében, a normák kialakulása és változásai. Különböző normák és intézményesedésük.

Az előadáshoz tartozó szövegek:

Norbert Elias: A párbajképes társadalom, in A németekről, Helikon, 2002, 42-110.

Társadalomelméleti alapok:

Durkheim, Émile: Az öngyilkosság, Osiris Kiadó, Budapest, 2003, 2. rész: Társadalmi okok és társadalmi típusok, 1. fejezet: Meghatározások módszere és 5. fejezet: Az anómiás öngyilkosság 145–153 és 260–282.

Foucault, Michel: A rendellenesek, L'Harmattan, 2014

Szücs Jenő: Vázlat Európa három történeti régiójáról, Magvető, 1983.